

Appendix I.

Den hellige Apostolsk-katolske Kirke af Østen.

(Den nestorianske Kirke)

Romerne og Perserne.

"De bor i vort land, men de deler vore fjenders indstilling" - sådan sagde kong Shapur af Persien (310 - 379). Han havde ret for så vidt som de mennesker, han talte om, var kristne. Samme tro, som persernes ærkefjender - romerne og grækerne, i begyndelsen af 300-tallet havde gjort til den græsk-romerske stats officielle religion.

Antiokia og Edessa.

Politisk var der langt længere mellem Antiokia (under græsk/romersk herredømme) og Edessa (under persisk herredømme) end det par hundrede kilometer, der geografisk adskiller dem. Det samme var tilfældet sprogligt og kulturelt. I Antiokia talte man græsk, i Edessa og østpå aramæisk, der indtil arabertiden (år 640) var regeringssprog også i de persiske områder. Kulturelt så man med skepsis på den græske kultur og knyttede til ved Jerusalem og den jødisk-semitiske verden i det hele taget.

Den persiske Kirke.

De politiske forhold tvang disse østlige, "persiske" kristne til at opbygge deres egen kirkelige organisation med en *Katholikos* i spidsen, som residerede i den persiske hovedstad Seleucia/Ktesiphon - tæt ved oldtidens Babylon. Allerede år 424 blev uafhængigheden fastslået på et persisk kirkemøde: "Østlige kristne skal ikke klage over deres patriark til vestlige patriarker. Enhver sag, han ikke selv kan afgøre, skal afvente Kristi domstol."

Nestorius

Nestorius, der var syrer af fødsel, blev patriark af Konstantinopel og forfægtede et syn på forholdet mellem den guddommelige og den menneskelige natur i Kristus, som kom i stærk modvind. Han understregede de to naturer så stærkt, at personen Jesus truede med at falde fra hinanden. Hans modstandere understregede énheden mellem naturerne så stærkt, at den menneskelige side syntes helt at forsvinde. Nestorius ville også kun tale om jomfru Maria som "Moder til Kristus", mens modparten kaldte hende "Moder til Gud". På det tredje kirkemøde i Efesus, 431, blev Nestor fordømt og landsforvist og hans tilhængere forfulgt med bål og brand og jaget ud af det romersk/græske imperium.

Den persiske kirke bliver nestoriansk.

Mange af disse Nestorianere flygtede mod øst til den persiske område, hvor jordbunden siden uafhængighedserklæringen i 424 var godt gødet for alle modstandere af den græsk-romerske politik i bredeste forstand. De mange

flygtninge vestfra virkede som en blodtransfusion til den persiske kirke, og ved en synode i Seleucia/Ktesiphon - så sent som 486 - erklæredes den nestorianske holdning for den persiske kirkes officielle tro. Derved etableredes ikke blot en kirkepolitisk, men også dogmatisk uafhængighed af vesten.

Ny Testamente på kinesisk.

En velkonsolideret kristen mindretalskirke, der kunne leve forholdsvis fredeligt først under persisk og siden under arabisk herredømme. Slet ikke nogen lille kirke. Omkring år 1200 omfattede den 27 ærkebispedømmer med 230 stifter og millioner af troende spredt i et område fra Eufrat og Tigris i vest, til Peking i øst og sydspidsen af Indien i syd. Verdens største ydre missions-foretagende er denne kirkes udbredelse fra 500-tallet frem til 1200-tallet blevet kaldt. Hvem tænker på i dag, at syriske munke var de første til at bringe kristendommen både til Indien og Kina, og at de fik oversat Ny Testamente til kinesisk allerede i 600-tallet?

Mongolerne og Timur den Lamme.

Denne blomstring blev brutalt afbrudt af mongolfyrsten Timur den Lamme, der indtil sin død i 1405 ved sine erobringer i løbet af få årtier lagde hele den assyriske kirke øde - ikke blot missionsområderne i Asien og Kina, men også i det persiske og mesopotamiske kerneområde. Alle kristne kirker plyndredes og menighederne massakreredes. De få flygtninge, der undslap, fandt et relativt fristed i de kurdiske bjergområder mellem søerne Urmia og Van. Freden varede indtil midten af 1800-tallet, da kurderne nedslagtede mere end en femtedel af samtlige Nestorianere i området. Katastrofe fulgte derefter på katastrofe for Nestorianerne. Første verdenskrig kostede også enorme ofre i menneskeliv og satte gang i den udvandring, der fortsætter den dag i dag og truer med at udslette den syriske kristendom i sine oprindelige kerneområder og gøre den til en diasporareligion med hovedcentre i USA og Australien.

De Thomaskristne i Sydindien .

Kun kirken i Indien har haft en relativ fredelig udvikling, selv om den på sin måde har været stormfuld nok. Grundlagt af apostlen Thomas, der led martyrdøden i Indien omkring år 68, var den i sine første 1500 år nært knyttet til den persiske kirke. Herfra havde den sin liturgi, *Addais og Maris liturgi eller apostelliturgien*, der går tilbage til den første Jerusalem-tradition og anses for at være verdens ældste gudstjenesteform. Kirkens biskopper hentedes også i Seleucia/Ktesiphon, indtil portugisernes ankomst i 1500-tallet. Da begyndtes en tvangslatinisering af den indiske Thomas-kirke, der førte til, at de 10 mill kristne nu er splittede i ikke mindre end 5 forskellige fløje, der afspejler alle vestens splittelser - fra den romerske kirke til rene protestantiske småsamfund, - men det må understreges, at der lige under overfladen går en stærk strøm af fællesskabsfølelse på trods af de ydre opdelinger: Man er oprindelige

indiske kristne med en årtusindlang fælles historie, der binder langt mere sammen end splittelsernes overfladekrusninger adskiller.

Mar Aprem.

Mar Aprem er overhoved for den oprindelige, nestorianske fløj med sæde i Trichur, Kerala. Han er en spændende og meget farverig person, der har bidraget til at bringe nyt liv og blomstring til denne kirke. Han er uddannet i England og USA og doktor på en afhandling om netop de kristologiske spørgsmål, der udskilte nestorianismen i 431. Grunden til afhandlingen blev lagt på United Theological College i Bangalore med professor Kaj Baagø som vejleder. Det er få, der har fået et smukkere eftermæle end det, Mar Aprem giver Kaj Baagø. Mar Aprem er en meget flittig forfatter. Hans bog nr. 34 er netop udkommet og handler om assyrerne i Irak. De er ikke lige vægtige alle 34, men fælles for dem er, at de søger at give mund og mæle til et af de allerældste kireksamfund i verden. De viser, at denne kirke også i dag er en gren på vintræet. En gren, som ikke er visnet, men som stadig kan skyde friske skud.

Den assyriske Kirke og Rom.

Tiden skulle gå til jul 1994, før man erkendte med Canon Douglas' ord, at "kristne stridigheder ikke altid er den onde frugt af teologisk forfald, .. men ofte kampflag for nationale eller sociale stridigheder." Efter lange forhandlinger blev der den 11. november 1994 i Vatikanet undertegnet en "Fælles kristologisk Erklæring mellem Den katolske Kirke og Den assyriske Kirke af Østen" med pave Johannes Pauls og patriark Mar Dinkhas underskrifter, der slår fast, at

"Herrens Ånd i dag tillader os bedre at forstå, at fordømmelsen og adskillelsen dengang (i 431) skyldtes en række misforståelser .. I dag er vi forenede i bekendelsen af den samme tro på Guds Søn, som blev menneske for at vi kunne blive Guds børn af hans nåde."

Appendix II.

Den vestsyriske kirke (Jacobiterne)

De monofysitiske kirker contra Konstantinopel

Den østsyriske eller Den nestorianske Kirke gjorde sig fri af den ortodokse hovedstrøm efter koncilet i Efesus 431 og blev drevet uden for Det romerske Imperiums grænser ind i Persien, hvor den blev en veletableret minoritetskirke - politisk og dogmatisk uafhængig af Vesten. (Se Appendix I).

Ved koncilet i Chalcedon 451 fik diskussionen om forholdet mellem den menneskelige og den guddommelige natur i personen Kristus sin endelige løsning. En løsning, der dog gav stødet til den næste store skisma - mere katastrofal end 431. Den koptiske kirke i Ægypten og den Syrisk-ortodokse kirke (Den vestsyriske eller Jacobitiske kirke) blev adskilt fra den såkaldte "udelte" kirke i Det romerske imperium.

Adskillelsen gjaldt dog kun det religiøse tilhørsforhold. Politisk og administrativt var områderne stadig en del af imperiet, og forsøgene på at forene de adskilte parter var mangfoldige, men uden resultater.

Forsoningsforsøgene skiftede jævnlige med direkte forfølgelsessituationer. En målrettet chalcedonensisk politik fra kejserens side blev en realitet under Justinian, der først var vaklende i sit standpunkt, men endte med på det nærmeste at udrydde den monofysitiske del af kirken. Selv patriarken af Alexandria måtte vige pladsen for en chalcedonensisk sindet patriark og gå i landflygtighed. Det turde være karakteristisk, at Vestsyrerne betragtede den muslimske ekspansion og erobring som en befrielse fra både kirkens og imperiets åg.

Jacob Baradæus

Navnet "Den jacobitiske Kirke" stammer fra munken Jacob Baradæus, som omkring 543 efter 100 års kejserlig forfølgelse genoplivede og reorganiserede kirken i dens hovedområder: Syrien, Iraq og de sydøstlige dele af Lille-Asien. Han støttedes af kejserinden Theodora, der var datter af en syrisk præst og monofysit. Hende var det, der foranledigede den landflygtige alexandrinske patriark til at ordinere Jacob Baradæus til metropolit af Edessa. Jacob gennemrejste utrætteligt hele området, og legenden vil vide, at han ordinerede ikke færre end 102.000 præster og 80 biskopper og dermed skabte han ikke blot et monofysitisk hierarki, men også i videre forstand den vestsyriske kirke.

De kristologiske stridigheder - set med nutidens øjne

I modsætning til den nestorianske kirke, der kaldtes "dyofysitisk", fik den vestsyriske kirke navnet "monofysitisk". De to "øgenavne" er næppe

rimelige. Vi så i den fælles erklæring fra Den romerske Kirke og Kirken af Østen, at de gamle skillelinier“ i stor udstrækning skyldtes misforståelser”. En lignende erklæring kom i 1971 angående forholdet mellem Den vestsyriske Kirke og Den hellige Stol, hvor patriark Ignatios Jacub III og pave Paul VI slog fast, at der var en dyb åndelig overensstemmelse mellem de to kirker - og at ingen meningsforskelle længere eksisterede angående inkarnationens mysterium. Denne erklæring blev bekræftet af den nuværende pave og patriark Mar Ignatius Zakka I Iwas i 1984.

De Thomaskristne

I dag findes det største antal vestsyriske kristne i Indien. Både den østsyriske og den vestsyriske kirke kræver at have haft hovedindflydelsen i Indien. Det er sandsynligt, at Den østsyriske Kirke havde al indflydelse helt op til de romersk/katolsk Portugiseres ankomst. Fra den tid begyndte en håndfast latinisering af de indiske kristne (De Thomaskristne). Det resulterede i en meget stærk spænding mellem inderne og Den romerske Kirke, som i 1653 brød ud i åbent oprør. De Thomaskristne blev splittet, en del blev i den romerske lejr, en anden del vendte tilbage til den syriske tradition, - men fra nu af med vestsyriske biskopper. Politiske forhold i tiden gjorde en forbindelse med den østsyriske kirke umulig. I dag tæller den nestorianske fløj ca. 30.000 i Indien - Jacobiterne (Vestsyrerne) omkring 2 millioner.

Den hellige Liturgi.

A. Proskomedi

B. Ordets Liturgi. (Catechumenernes gudstjeneste)

Priset være Faderens og Sønnens og Helligåndens rige - nu og altid og i evighedernes evighed.

Det store Ekteni:

I fred lad os bede til Herren. Om fred fra Himlen og vore sjæles frelse. For dette hellige hus og for alle som med tro og guds frygt besøger det. for patriarken, ærkebiskoppen, for præstestanden, diakonatet - for hele kirken og alle troende. For folk og fædreland og alle der har magt og myndighed at øve. For denne by, alle byer og alle lande og alle, som bor der med tro på Gud. Om tjenligt vejrlig, jordens rigelige frugt og fredelige tider. For rejsende til vands, til lands og i luften, for de syge, de lidende og fangne - om deres frelse, lad os bede til Herren. At han må forløse os af alle trængsler, sorger, vrede og nød. Stå os bi, forbarm dig over os, frels os og våg over os i din nåde. Vi ihukommer den alhellige, alrene og ærværdige Herskerinde, Gudsfødersken, Den stedsevarende Jomfru Maria sammen med alle helgener og overgiver os selv og hinanden og hele vort liv til Kristus, vor Gud.

Antiphoner

1) Salme 103 (102):

Min sjæl lov Herren, og alt i mig love hans hellige navn. Lov Herren og glem ikke alle hans velgerninger. Han, som tilgiver alledine misgerninger og læger alle dine sygdomme. Han, som udløser dit liv fra graven og kroner dig med miskundhed og barmhjertighed. Barmhjertig og nådig er Herren, langmodig og rig på miskundhed.

2) Salme 145:

Jeg vil ophøje dig, min Gud, min konge, evigt og altid prise dit navn

3) Saligprisningerne:

Salige er de fattige i ånden, Himmeriget er deres.

Salige er de, som sørger, thi de skal trøstes.

Salige er de sagsmodige, thi de skal arve jorden

Salige er de, som hungrer og tørster efter retfærdigheden, thi de skal mættes.

Salige er de barmhjertige, thi dem skal vises barmhjertighed.

Salige er de rene af hjertet, thi de skal se Gud.

Salige er de, som stifter fred, thi de skal kaldes Guds børn.

Salige er de, som er forfulgte for retfærdigheds skyld, thi Himmeriget er deres.

Salige er I, når man håner og forfølger jer og lyver jer alt ondt på for min skyld.

Glæd jer og fryd jer: Jeres løn skal være stor i Himlene; thi således har man

forfulgt profeterne, som var før jer.

Det lille Indtog (med evangeliebogen).

Indtoget udgår fra norddøren. Diakonen bærer evangeliebogen højt hævet. I bogen ser de treonde Kristus selv, der kom til verden for at prædike evangeliet. Og de synger:

"Kom lad os tilbede og falde ned for Kristus. O, Guds Søn, herliggjort i dine hellige, du der er opstået fra de døde, frels os, der synger din pris"

- Halleluja –

efterfulgt af dagens

Troparion og Kontakion.

(To salmestrofer, der hører til dagen, og angiver dagens hovedindhold)

Trisagion: Hellige Gud, hellige Stærke, hellige Udødelige, forbarm dig over os. Ære være faderen og Sønnen og Helligånden, nu og altid og fra evighed til evighed.

Prokimenon ("det, som sættes foran" - her foran epistelen - En strofe fra en davids-salme)

Hvor talrige er dog dine værker, Herre. Alt har du skabt i din visdom. Pris Herren min sjæl. Herre min Gud, du er vældig og stor.

Epistel (Acta 11, 19 - 30). Efterfulgt af **Halleluja**.

Evangelium Johs 4, 5 - 42. Den samaritanske kvinde.

Prædiken

Bøn for hele kirken + bortsendelse af katekumener.

I troende - råber diakonen - lad os bede for katekumenerne, at Herren vil forbarme sig over dem, undervise dem i ordets sandhed, åbenbare dem retfærdighedens evangelium og knytte dem fast til den hellige, apostolske og katolske kirke, forbarme sig over dem, bistå dem og bevare dem i sin nåde.

De troende føler, hvor uværdige de er til at kaldes troende, og samtidig med, at de beder for katekumenerne, beder de for sig selv. Oprigtigt følger de enhver af diakonens opfordringer og med koret synger de: "*Forbarm dig, Herre.*"

Diakonen råber: "*Katekumener, bøj jeres hoveder for Herren.*" Alle bøjer hovedet og istemmer sammen med koret: "*For dig, o Herre, bøjer vi vore hoveder.*" Præsten beder en stille bøn for katekumenerne og for dem, der med den rette ydmyghed i hjertet har stillet sig på deres stade.

For at mindes det øjeblik, da katekumenerne i gammel tid blev ført ud af kirken, råber diakonen med høj røst: "*Katekumener, gå bort.*" En gang til råber han det samme, og en tredje gang lyder det: "*Katekumener, gå bort. Ikke til jer, men til*

de troende siger jeg: Lad os bede til Herren".

Alle er dybt rystede over disse hårde ord; så stærkt er de sig deres uværdighed bevidst. Inderligt og oprigtigt retter de deres tyanker mod Herren selv, der drev kræmmerne ud af helligdommen, da de havde gjort den til en røverkule. De beslutter sig til at jage den katekumen ud af deres hjertes tempel, som endnu ikke er moden til at deltage i den hellige handling. De beder inderligt, at Kristus må opvække den troende i dem; den troende, som regnes med til de udvalgte hjord og om hvem apostlen har sagt: *"Et helligt folk, fornyelsens skare, sten til opbygning af Åndens tempel"*.

Dermed mener apotlen dem, der bliver regnet for at være rette troende og dem, der i kristendommens første tid deltog i liturgien, og hvis ansigter lyser ned til de troende fra ikonostasen.

De troende kaster deres blikke på hele denne helgenskare og beder dem om hjælp. De retter også en bøn til deres brødre og søstre, der beder i Himlen. Thi nu står man foran den højhellige handling: *De troende Liturgi* tager sin begyndelse. (Nikolai Gogol: Om Den guddommelige Liturgi).

C. De Troendes Liturgi (Eucharistien)

Det store Indtog

Nadverens elementer bringes ud gennem norddøren (disken på diakonens hoved), ned gennem kirken og ind i alterrummet - under bønnen:

"Herre kom os alle ihu i dit rige - nu og altid og fra evighed til evighed."

Koret og menigheden synger:

Kerubimhymnen

"På hemmelighedsfuld vis er vi som keruberne og synger for den livgivende treenighed den tregange hellige lovsang. Lad os lægge alle jordiske bekymringer til side, så vi på ret vis kan modtage kongen over altet, der kommer til os fulgt af englenes skarer.

Dernæst følger:

Fredskysset (kun mellem de gejstlige), der efterfølges af opfordringen:

Lad os elske hinanden, at vi med et sind må bekende:

Fader, Søn og Helligånd, treenig, af samme væsen, uadskillelig
- efterfulgt af

Credo (trosbekendelsen – den nikænske)

Anaphora: Opløft Eders hjerter til Herren

Eucharistibøn (nadverbøn), der munder ud i

Sanctus: "Hellig, hellig er Hærskarers Herre. Hosianna i det højeste. Velsignet han, som kommer i Herrens navn. Hosianna i det højeste".

Præstens stillebøn: Herre, almægtige Gud, Du alene er hellig, du modtager lovprisningsofferet fra dem, som af hele hjertet anråber dig. Tag mod bønner fra os syndere og lad den komme til dit alter. Gør os værdige at bringe dig åndelige ofre og gaver for vore egne synder og for dit folks synder. Gør os værdige til at finde nåde for dine øjne, så vort offer bliver dig til velbehag. Måtte din nådes ånd komme over os, over disse gaver og over hele dit folk, - ved din enbårne Søns nåde, som vi lovpriser sammen med dig og din hellige, gode og livgivende Helligånd - nu og altid og i evighedernes evighed.

Beretning om den sidste nadver med indstiftelsesord.

Anamnese: "Ihukom Forløserens gerning og alt, hvad der er sket for os: Korset, graven og opstandelsen på den tredje dag, himmelfarten, sædet ved Faderens højre hånd og den anden genkomst med magt og herlighed."

Diakonen griber nu kalk og disk, krydser armene - og løfter dem, så de tegner et kors: "Vi bringer dig dit eget af dit eget - i alle og for alle."

Epiklese: "Send din Helligånd over os og disse gaver. Gør dette brød til Din dyrebare Søns legeme. Og det, som er i kalken til Din dyrebare Søns blod."

Forbønner for døde og levende - med ihukommelse af Guds moder og alle helgen.

Bønner før communionen - herunder

Fadervor: "Gør os værdige til med tro at kalde dig, Himlens Herre, Fader og giv os lov at sige: Fadervor....."

Elevation og Brødsbrydelse. Korstegn, varmt vand i vinen, brødet i kalken.

Det varme vand kommes i kalken med fgl. ord: "Troens glød, Helligåndens fylde". Udtrykkeligt for at undgå den tanke, at det er præsten og ikke helligånde, der fremkalder forvandlingen.

Forberedelsesbøn: Jeg tror, Herre, og bekender, at du er Kristus den levende Gud Søn, der er kommet til verden for at frelse syndere - af hvilke jeg selv er den største. Jeg tror også, at dette er dit lydefrie legeme og dette dit kostbare blod. Derfor beder jeg: Forbarm dig over mig, tilgiv mig mine synder, som jeg har begået af ond vilje eller svaghed, i ord og gerninger, bevidst eller mig selv uafvidende. Gør mig værdig til med ren samvittighed at tage del i dine hemmeligheder - til syndernes forladelse og det evige liv.

Indbyd mig til at tage del i dit hellige måltid, du Guds Søn. Jeg skal ikke forråde din hemmelighed til dine fjender eller forråde dig ved et kys som Judas, men som røveren beder jeg: Kom mig ihu, Herre, når du kommer i dit rige.

Lad ikke modtagelsen af din nadver blive mig til dom eller fordømmelse, men til

helbredelse på sjæl og legeme.

Kommunion og takkebønner. Gaverne bringes tilbage til prothesis.

Velsignelsen. Efter en lang række bønner, følger velsignelse og bortsendelse.

"Guds velsignelse og hans barmhjertighed komme over jer - takket være hans nåde og menneskekærlighed. Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden - nu og altid og i evighedernes evigheder.

Antidoron: Efter oldkirkelig skik uddeles de tiloversblevne stykker fra nadverbrødene - som velsignet, men ikke indviet brød ved udgangen af kirken.

Præsten og diakonen vender nu tilbage til prothesis og afører sig de liturgiske klæder. Herunder bedes Simeons lovsang, Trisagion, dagens troparion og Den hellige Chrysostomos' troparion.

Efter en lovprisning af Jomfru Maria, der ved sit "ja" gjorde inkarnationen mulig, bedes til sidst:

"Ære være Dig, Kristus vor Gud, som er opstået fra de døde, forbarm Dig over os og frels os ved Din alrene og alhellige mors bøn, ved vor hellige faders, ærkebiskop af Konstantinopel Johannes Chrysostomos' bøn, ved bønner fra alle vore fædre, der var fyldte af Gud og ved alle helgens bønner - frels os, thi du er fyldt af nåde og menneskeelskende.

Vesper og Matin.

I den ortodokse tradition kan Den hellige Liturgi ikke stå alene. Den hører nøje sammen med de to foregående tidebønner, vesper og matin. De to udgør den gt. forudsætning for liturgien. De udtrykker begge menneskets adskillelse fra Gud ved synden - og håbet om den kommende genløsning. Skabelse og genløsning er ikke faldet fra hinanden.

Derfor synges vesper og matin sammen i forkortet form ved lørdagsaften-tjenesten, som er en nødvendig forberedelse til søndagens liturgi.

Vesperen:

Kirken er festligt oplyst. De kongelige døre er åbne. Tjenesten begynder med en lovprisning af Den hellige Treenighed:

"Lovet være den hellige, væsensene, livgivende og udelelige Treenighed ..."

Skaberen og skabningen er i fuldstændig harmoni. Salme 103 lyder ud i rummet:

"Min sjæl, lov Herren - og alt i mig love hans hellige navn. Min sjæl, lov Herren, og glem ikke alle hans velgerninger."

Altsammen udtrykker den fuldstændige samhørighed og harmoni mellem jord og himmel, mellem Gud og menneske - som i skabelsens morgen. Før syndefaldet.

Nu lukkes de kongelige døre. Lyset dæmpes. Syndefaldet er kommet mellem Gud og menneske.

Adam og Eva uddrives af Paradiset, - og nu lyder melodierne og bønnerne:

"Fra det dybe råber jeg til dig"

"Herre lyt til min bøn, lad mit råb komme til dig."

"Hjælp os, frels os, forbarm dig - og hold os, o Gud, fast i din nåde."

Davidssalmerne tolker sorgen over synden og håbet om frelsen -

afbrudt af strofer (Stichiræ) til ære for den eller dem tjenesten er helliget¹,

Den sidste strofe altid helliget *Guds Moder*, Den hellige Jomfru Maria, fordi hun er *inkarnationens lydige redskab*. Hun er den, der med sit "mig ske efter din ord" baner vejen for Jesu fødsel, for frelsens under.

Nu åbnes igen de kongelige døre. Nu tændes lyset. Håbet har ikke været forgæves,

Kristi fødsel åbner Himlens port og skaber fremtid og håb for alle, der sidder i mørke og dødens skygge.

Nu kommer gejstligheden ud af nordre sidedør, den mest beskedne og ydmyge side i kirken (Kristus som nyfødt i stalden) - bærende evangeliebogen højt hævet.

Et tændt lys bæres foran dem = evangeliet. Krucifikset = Lidelsens vej. Røgelsen = Helligåndens nåde.

Og så lyder måske den ortodokse kirkes smukkeste hymne:

"O stille lys af den udødelige Faders glans. Du himmelske. Du Hellige. Du velsignede - O, Jesus Krist. Vi er kommet til solens nedgang, vi har set ind i nattens mørke, vi lovpriser med ærefrygt dig Guds Søn - Du livets giver og genføder."

Før afslutningsbønnerne følger nu noget specielt: *De gt. parabler eller prototyper*. Forjættelser, tegn fra GT, som opfyldes i NT. De er specielle for denne tjeneste, der jo netop er en gt. tjeneste, en tjeneste i bøn, i håb og i udholdenhed.

Den brændende tornebusk - Jomfru Maria og Jesu fødsel.

Isaks ofring - Jesu korsdød.

Mannaen i ørkenen - nadveren.

Samson sønderriver løvens kæber - Jesus sprænger dødsrigets port.

Til sidst bedes:

Fyldt med håb til Guds Søn, der blev menneske ved Jomfru Maria, og gav enhver, som tror på ham, ret til at kalde Gud sin Far, så lægger vi os til hvile - selv om søvnen skulle gå over i dødens søvn og vi aldrig mere vågne på denne jord.

Endelig lyder velsignelsen og til allersidst *Simeons Lovsang*:

"Nu lade Du Din tjener fare i fred, thi mine øjne har set Din Frelse."

1 Mandag: De hellige engle
Tirsdag: Profeterne, Johannes Døber
Onsdag: Kristi Kors
Torsdag: Biskopperne, kirken
Fredag: Korset og passionen
Lørdag: Alle helgen, Jomfru Maria, alle i troen døde.